

Bageriernas kris djupnar då kostnaderna ökar

Yles finska nyhetsartikel från den 14 oktober 2022 presenterar bageriernas fortsatta kris, då kostnaderna fortsätter att öka och allt dyrare råvaror och energi samt de allmänt stigande priserna tär på bageriernas lönsamhet*. Artikeln beskriver situationen för tre bagerier i norra Finland och vilka åtgärder de måste vidta till följd av de ökande kostnaderna. Ett av dem, Pulla-Jussi Ky, har tyvärr redan tvingats avsluta sin verksamhet helt och hållet eftersom ”*ökningen av kostnaderna varit så grym att det blev omöjligt att överföra allting till produkternas priser*” (företagarens citat). Verkställande direktören för Lapin Leipomo Oy säger så här: ”*Vi har inte längre några långa avtal med råvaruleverantörerna. Nästan allting prissätts per vecka eller per månad. Den egna kostnadsstrukturen ökar snabbare än vi hinner överföra ökningen till produktpriserna. Till exempel med de stora butikskedjorna justerar vi priserna tre gånger om året. Just nu är priserna låsta till slutet av januari*”.

Läget är likadant för nästan alla bageri- och konditoriföretag runtom i Finland. Själv har jag sedan i våras blivit kontaktad av bageriföretagare som rapporterat att någon råvaruleverantör igen har höjt priserna. Alla som är verksamma inom livsmedelsbranschen vet mycket väl hur svårt det är att överföra de stigande råvarupriserna till produkternas priser. Situationen kompliceras ytterligare av det förhöjda elpriset. De företag vars tidsbundna elavtal redan har gått ut eller går ut till exempel i slutet av detta år kommer att få det speciellt svårt. En företagare berättade att deras elräkning för tillfället är drygt 10 000 euro i månaden, men att den kan vara över 100 000 euro efter årsskiftet. Hen konstaterade lakoniskt att ”Om det blir verklighet, så vet du vad som händer med vårt företag”.

Ett speciellt fenomen i denna kostnadskris är hur ”enkelt” råvaruleverantörerna inom bageribranschen sade upp de tidsbundna avtal som de ingått. I våras informerade de bara i tur och ordning företagen om att Rysslands anfallskrig har skapat en force majeure-situation som leder till att alla avtal sägs upp**. Efter detta har de nya priserna bara meddelats till kännedom. Bageri- och konditoriföretagen har tvingats godkänna situationen för att kunna garantera att de också i fortsättningen har tillgång till råvaror så att de över huvudtaget kan tillverka produkter. Och enligt Yles nyhetsartikel fortsätter råvaruleverantörerna att höja sina priser i jämn takt varje månad, medan priserna justeras endast tre gånger per år med dagligvaruhandeln. Var och en förstår att detta leder till att bageri- och konditoriföretagen är de verkliga betalarna av denna kris och de stigande priserna.

Jag är också helt säker på att samma råvaruleverantörer, som i våras av påstådda force majeure-skäl sade upp sina tidsbundna avtal med bagerierna, absolut tycker att exempelvis elbolagen el-

ler bankerna inte har några som helst grunder att säga upp sina avtal. Här kommer man igen osökt att tänka på talesättet att reglerna inte är de samma för alla, utan att den starkes lag gäller framför allt i krissituationer.

Medan bagerierna och konditorierna är de egentliga betalarna av råvarukostnaderna, väntas kostnaderna för företagen öka ytterligare i och med de kommande kollektivavtalsförhandlingarna. Fackrörelsen anser garanterat att det är fel att den ökande inflationen tär på arbetstagarnas köpkraft. Detta vill de säkerligen korrigeras genom

framtida löneförhöjningar. Och om detta förverkligas, kommer situationen att förvärras ytterligare speciellt för de små och medelstora företagen.

Det börjar se ut som om ingen aktör vare sig ovanför eller under bagerierna i livsmedelsbranschens produktionskedja är beredd att godkänna att Rysslands anfallskrig och den påföljande krisen påverkar deras levnadsstandard eller vinsten i deras företag negativt. Det enda som betyder något är den egna fördelen just nu och på kort sikt. Det är skäl för aktörerna i dagligvaruhandeln att stanna upp och tänka på vad som räcker för dem, om alla kostnadsökningar måste överföras till konsumenterna och om man tillfälligt kan pruta på vinsten. Råvaruleverantörerna borde också beakta att då antalet bagerier och konditorier minskar i och med denna kris, så minskar oundvikligen också antalet råvaruleverantörer ganska snabbt. Förluster inom en bransch leder också till stora förluster inom andra branscher.

Det är inte särskilt smart att låta mjölkande kor dö i svält, åtminstone inte om orsaken är den egna girigheten. Nu måste alla aktörer, också statsmakten, vakna upp med det snaraste och fundera ut strategier för att så många små och medelstora företag som möjligt, även bageri- och konditoriföretag, ska kunna överleva denna kris. Och hur man samtidigt ska kunna bevara så många arbetsplatser som möjligt. Samhället räddar alltid de stora företagen, eftersom det bara måste göras, vilket vi igen fick uppleva i fallet Fortum/Uniper.

Mika Väyrynen

*<https://yle.fi/uutiset/74-20001506>

**I samband med att de tidsbundna avtalen sades upp i våras sa jag så här till många företag: ”Meddela att ni inte godkänner en ensidig uppsägning av avtalet och inte heller de nya förhöjda priserna som föreslås. Och även om ni betalar de ”förhöjda” räkningarna, meddela att ni förbehåller er rätten att senare återkräva över betalningarna”.